

Aýýaryň oýny / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Aýýaryň oýny / hekaýa AÝÝARYŇ OÝNY

(hekaýa)

Hemme ýaramaz gylyklaryny birwagt taşlanam bolsa, Halmyrat gelin-gyzlara bolan meýliniň üstünden hiç atanak çekip bilenokdy. Dogrusy, onuň ýaramaz gylyk diýip göze dürtülip duran üýtgeşik ýaramazlygy-da ýokdy. Çilim çekenok. Nas atanok. Arak diýlen zährimardanam dadanok. Deň-duşlary «Haýsam bolsa bir keýpi etmeýän erkekdenem erkek bormy» diýip, oňa mahal-mahal gyjyt berýänem bolsa, ol edýän keýpini hergiz-hergiz dost-ýarlarynyň ýanynda aýdyp duranokdy. Sebäbi ol haýsydyr bir orazada tarawa gideninde, metjidiň ymamynyň namaz başlamanka edýän wagzynda: «Bende eden günäsini hiç kime aýtmasa has gowy. Eger bu ýazyk Allatagala bilen öz arasynda galsa, onda magşar gününde ol günäniň ötüläýmek ähtimallygy has güýçlidir» diýen sözi gulagynda galyppy.

– Ýere bakandan ýer gorkar, bu gelşik-syratyň bilen sen oglan düzüwje gezmeli oglan-a däl. Hökman bir edýänje keýpiň bolaýmaly. Gyz-gelinler bilen araň nähili? – diýip, häli-şindi gep osmakladyp agzyňy ysgaýan gepçi oglanlaryň bolşuny görende:

– Bolşuňyz nähila-ý walla? Iş-aladaňyz ýok-my? Hamala eneňizden süýt emmän gep emen ýaly – diýip, elini silker goýberdi.

Ýogsa-da, dost diýip häzir eden işiňi aýdar ýaly ynamdar adam galdymy diýsene. Öňler «Obanyň gepini bazarda söwda edýän aýallardan ýa-da çöldäki çopandan eşitmeli» diýen bolsalar, indi kişiniň gepini biljek bolsaň onuň bilen salam-helik edişýäninden soraýmaly. Bilýänjesin-ä bir aýdar. Bilmeýänjesinem iki esse üstüne goşup aýdar. Döwrüň özi

birtöwra döwür bolaýdy-da.

Bir kemsiz gözel bolmaz diýleni. Aslynda Halmyrat gyz-geliniň golaýyndan barmaly oğlan däldi. Mekdep okuwçysyka dagy şatyrja gyzlaryň özi ony urar ýörerdiler. Hatda käbir garagolragy partada oturan ýerinde elindäki depderini ýere gaçyran bolup, «Seret, mugalym! Halmyrat depderimi alyp ýere zyňdy» diýip, ol pahyry mugallyma keýpine urdurardy.

Hemme zadyň başy gullukda başlady. Esger eşigini geýenine ýaňy bir ýyl dolanynda ekabyrja esgerlerden iki sanysyny alyp, harby bölümiň ofiseri Balkanabada täze gelýän esgerleri alyp gelmäge gitdi. Halmyrat hem Balkanabada giden şol iki esgeriň biridi. Dogrusy, Halmyrat hat-ýazuwa ökde bolansoň, harby bölümiň serkerdesi ony öz kätibi edip alypdy. Hemem ol:

– Gullukdaşlarymyň arasynda-da oňly ýatyp-turup bilemok, menem Balkanabada gidip geläýin? Ýurt görüp geldigim bor. Soň ýöriteläp baryp bilesimizem ýok. Gaýrat et, ýoldaş kapitan?!» diýip serkerdesine haýyş edipdi.

Balkanabatda ol etmedik işini etdi. Özleri bilen giden esger asyl neşe söwdasyny edip ýören bir ärsiz aýalyň ogly bolsa näme... Heniz il-gün daşary ýurt awtoulagynyň diňe adyny eşidip ýörkä, gullukdaşy Arslan ony iň soňky çykan «BMW» awtoulagynda şähre aýlady. Awtoulagyna mündürmezmikä diýip ýoluň gyrasynda ýalmanyşyp seredýän käbir ýaş gyzlary görende Arslan özüni samolýot sürüp barýandyryn öýdenokdy. Onuň ejesiniňem etmedik hezzet-hormaty galmady. Ilde ýok naz-nygmatlar. Özleri bilen giden gözi aç ofiseriň bu zatlar nirde gören zady. Ençeme günläp suwsuz galan goýnuň suwa özüni urşy ýaly saçagyň başyna ýykylyp ýatan ofiser ýüz berilse ýüzin düşdi. Şetdaly yslyja arakdan bir bulgur urup, zyndanam şakäsede duran buz ýaly agarany başyna çekip durşuna:

– Hany, Arslanjan, biçeme bolanna görä nemejelerdenem ýokmuka? Agaňy gandyrsaň-a sogap gazanardyň.. – diýmekden utanmady.

Weşeň-weşeň pullary saman ýaly sowrup ýören dul heleý üçin bu

zatlaryň müşgili barmy. Oglunyň ýanynda çekinmän zat etmän, onuň ofiseri bilen elli elliden arak güzledip oturşyna, ol kimdir birine til kakdy:

– Saçy kesilen, nirde sen? Gel nirde bolsaňam häzir! Dagyňy zadyňy bilemok. Bet kampaniýa gidip otyr. Bet woýennilerdenem bar. Haýbaty bilen daş ýarýan ofiser gerekmi, basan ýerini goparyp alýan aç möjek ýaly saldat gerekmi. Bol bol, sen bol-a. Bize-hä beýle hezillik sataşmady, gel sen bir hezilini gör bulaň. Bejit bol özem.

Jaň edilerine mähetdel çagyrylan gelinem geldi. Gelin diýseň gelinmi... Suw içse bokurdagyndan görnüp duran ýomut gelinlerden.

Ofiseriniň zat görmedik ýaly bolup durşuna häliden bári öz ýanyndan gaharlanyp oturan Halmyradyň özem bu hüýrsypat gelini görüp saly gowşady. Garny doýansoň, gyra çekilip telewizora seredip duran ýaş oglan saçaga tarap omzaberdi. Ýaşam bolsa köp gören ofiser Halmyradyň gözünüň uçganaklap duranyňy görüp:

– Meýliň bolsa ilki sen giräý. Näme-de bolsa esgersiň. Men ikinji girsemem bor.

– Nämä?

– Nämä bor? Şujagazja gelinjigiň ýanyna.

Halmyrat näme etjegini bilmedi. Endam-janyňy der basdy. Halmyrady ofiseriniň:

– Hany, hany. Özüňi ele alsana. Meni masgara edýäň. Bar, gir indi ýanyna. Ät etme gelinjigi – diýen sözi aýňaltdy.

Gele-gelmäne oturanlar bilen bulgur çakyşdyryp, keýpini kökläp yetişen gelin:

– Baý-baý-uw, men bu gün hajraw ýaly ýaş oglanjygy çapmaly boljak öýdýän?!. – diýip mes boldy.

Halmyradyň ofiseri gapdaldan gop berdi:

– Hany, göreli bakaly, kim kimi çapýar. Meň esgerimem-ä arkasy goşhaltaly, burny protiwogazly poligondan poligona ylgap ýören dembermeziň biridir.

Jakgyldap duran gülkiniň arasynda elinden tutulyp, beýleki otaga geçirilen Halmyrat gelin bilen nädip başa-baş bolup galanyny özem duýmady. «Beh, käwagt hyllygymy akdyryp arzuw edilen, ýöne hiç haçan ederin öýtmedik hapa işimi edäýmeli bolaýjakmykam» diýip oýlanyp duran Halmyrat öz elinden tutulanyman, çakgan hereket edýän gelniň oglan görmedik ýaly öz eşiklerini sypyranyman duýman galdy...

Adamyň ýüzi ýyrtylmasyn. Adam bir ýüzi ýyrtylsa, soň ony saklamak kyn. Halmyradyňkam şeýle boldy. Hälden bäri galpyldap duranam bolsa, ol birden-birden çuslandy duruberdi. Ol gelni aldy-da, düşege geçirdi. Içki eşiklerini bireýýäm aýaguja oklan gelin Halmyratdan «Adyň näme?» diýibem soramady. Halmyrat birinji gezekde nähili bolanyman bilmedi. Bir hyrşanyny bildi, birem janyňy burnuň ujuna getirýän şöhwetiň iň soňky pellesini... Soň ikinji gezege geçip gitdi. Soň üçünji...

Ol hatda arakdan keýpini köklän ofiseriniň gapa gelip, arkalaryndan özleriniň bu hapa işini synlap durandygynam duýmady. Tüýnükden zogdurylyp çykýan tüssä meňzedip, tüýleri sallanyşyp duran burnunyň deşiklerinden çilim tüssesini burugsadyp tomaşa edip duran ofiserine gözi düşen Halmyrat hasyr-husyr ýerinden turdy. Eýläk-beýläk garanjaklady. Hersi bir çünke zyňylan eşiklerini geýdi, soňam hammama tarap ylgady. Çykyp barýarka-da ofiseriniň eýýäm eşiklerini çykaryp, düşekde çuw-ýalaňaç bolup ýatan gelniň üstüne çökenini gördi. Halmyrat özüni itden beter ýigrendi. Nähili bihaýaçylyga şarik bolandygy hakynda oýlandy. Erkek dannaman yzly-yzyna kabul edip duran gelinimi ýa-da myžžygy çykarlan gelini ýuwunmaga-da goýman üstüne düýe ýaly çöken ofiserinimi has beter ýigrenmeli? Muny kellesine aýlap durşuna ol wannanyň içinde ögäp başlady. Röwşeniň ejesi ylgap gelip:

– Hiýwi-ii, Halmyratjan, aragy biz däl-de, sen içen ýaly-la

bolşuň?.. – diýeninde, ol öý eýesiniň ol gelindenem beter ýüzi ýyrtyk aýaldygyna göz ýetirdi...

Şol waka Halmyradyň Arslan bilen dostlugyna nokat goýdy. Hiç bir babatda haram lukma iýmegi göwnüne jaý hasaplamaýan ýaş ýigit gullukdaşynyň haramdan kök tutan maşgaladan çykandygyna göz ýetirensoň, onuň bilen gatnaşmagy dogry bilmedi. Pikir edişi ýaly-da boldy. Arslanyň ejesi her gelende harby bölümiň serkerdesiniň kabinetine girip, iki sagatdan soň bulaşan saçlaryny düzedişdirip çykardy. Soňam ogluny on baş-ýigrimi günläp öýüne äkiderdi. Käte bir aýlabam äkiden wagty bolardy. Halmyrat bir ýyl gulluk edýänçä şuňa üns bermeýşine haýran galýardy.

Galan bir ýylyny hem geçiren Halmyrat obasyna sag-aman dolanyp geldi. Gelenine bir hepde geçip-geçmänkä, guwanç bilen oglunyň boý-syratyny synlan Oraz aga dil ýardy:

– Inerim diýýän-ä, okuw möwsümi-de ýetip gelýä. Haýsyna synanyşsam diýýäň?

– Kaka özüň bilýäň, obada-ha oňly iş-güýç ýok. Öňki döwür bolsa okuwa girmän, ýanyňyzda bolsamam, mal-gara we ekin-dikine seredip gezsemem boljak welin, indi oba ýerde-de bilimiň bolmasa bahaň bir köpük. Graždan okuwlara-da girer ýaly bolmady. Ýanyp duran ot bolsaňam petde-petde pul syçmasaň ekzamenden ýykyp goýberýärler. Meni pul berip okuwa salar ýaly öň näme günüňiz bar? Gowsy men harby instituta synanşaýyn. Resminamalarymam eýýäm tabşyryp gaýtdym gullukda. Harby instituta öz güýji bilen girýän kän – diýip, Halmyrat kakasyna jogap berdi.

Oglunyň sözlerine bokurdagy dolan ýaşuly syr bildirmejek beýlesine bakdy. «Päheýde welin, garrap ýörüsmi nämemi» diýip hümrüdän Oraz aga öýüň potologyna gözünü dikip gürledi.

– Aklyňa döneýin, ogul. Hudaýa şükür, öňem akylsyz dälidiň, gulluga gidip hasam akyllanyp geldiň. Harby insituta synanyşjak diýýäň welin, şo institutda okaýan gyzlar barada

her dürlu gulaga ýakymyz gep-gürrüňler bar. Birden şolar ýaly eýesiz gezip ýören salatynyň toruna ilişip duruberme. Stipendiýaň-a alakaň hinine giden ýaly bolar. Üstesine-de gül ýalja oglumy gör kimlere şam ederin.

– Ýah-heý, kaka, kakajan, aýdýanyň näme! Aýal-gyz meselesinde menden ýaña göwnüň atyň gulagy ýaly bolaýsyn. Özüňde erk bolsa, edep bolsa, gelin-gyz neýlesin. Her ýeriniň asylly-da, bozgagy-da az däl. Şu obada bozgak gyz-gelin ýokmy näme? Gep-gürrüňe gulak asma kakajan, süri agsaksyz bolmaz. Onsoňam o taýy harby edara, ýokary okuw jaýy. Sähel biri aýagyny gyşyk bassa, olam bilinse... Baý-buu, derrewjik gülberini arkasyna daňyp okuwdan kowýandyrlar. Onsoňam harby institut watan goragçylarynyň ýetişdirilýän bilim ojagy ahyry. Birki sany agsak-towsak üçin tutuş institutyň adyny garalap bolmaz. Ilde arly-namysly gyz-gelinlerem kändir.

Oraz aga ogly bilen ylalaşdy.

– Aý, hawa-la, Halmyratjan. «Özbek özüne bek» diýipdirler. Özüňe bek bolsaň bor. Alla özi abraýdan, şu akyl-huşuňdan aýyrmasyň!

* * *

Dowamy bar... Hekaýalar